

Dr. Menyhárt Szabolcs, PhD

APEH Észak-magyarországi Regionális Igazgatósága

jogász

**Megállapodás társadalombiztosítási ellátásra,
avagy kinek éri meg és miért**

1. A jogintézmény mibenléte

A klasszikus európai társadalombiztosítási rendszerek – mint például a magyar rendszer előképének tekintett bismarck-i német társadalombiztosítási rendszer – létrehozásakor teljesen más társadalmi képet kellett a jogalkotónak törvényi formába önteni. A korabeli társadalmakban a munkaerőpiac is teljesen más képet mutatott: az ipari fejlődés gyakorlatilag minden potenciális munkavállalónak munkalehetőséget biztosított, így nem volt ritka az egy munkahelyen ledolgozott élet sem. A munkavállaló és ezáltal biztosított¹ férfi családtagjai (feleség, gyermekek) hozzátartozói jogon jutottak hozzá az egészségbiztosítás természetbeni ellátásaihoz, illetve a nyugdíjrendszer hozzátartozói ellátásaihoz. Így az egyéni aktív életpálya mindvégig biztosítási jogviszonnyal 'fedezett' időszak volt, abban biztosítás nélküli időszakok csak elvétve voltak.

A foglalkoztatási viszonyok azonban mára teljesen megváltoztak. A munkakezdés időpontja (és a nyugdíjba vonulásé is) kitolódik. Az egyén számos helyen szerez biztosítási időt belföldön és külföldön egyaránt. Nehezebb sorsú országokban nem ritka, hogy valaki huzamosabb ideig nem talál munkát, így a biztosítási rendszerből is kiesik. Mások viszont olyan jövedelmeket realizálnak, melyek alapján nem válnak biztosítottá a társadalombiztosításban. Látható, hogy a korábbi folytonosan biztosított egyéni életpálya mára sokkal inkább szakadozottá, foghíjassá vált, így az egyén könnyen kerülhet olyan helyzetbe, hogy nyugdíjjogosultságot nem, vagy csak csökkentett mértékben szerez, vagy éppen a TAJ-száma lesz érvénytelen és 'piros lámpát' kap az orvosnál vagy a patikában.

A nem lakossági biztosítást működtető államok az egyéni életpálya szakadozottságát úgy próbálták és próbálják kezelni, hogy jogi lehetőséget biztosítanak arra, hogy egyéni elhatározás alapján is a társadalombiztosítási rendszer alanyává válhasson az érintett. Ennek két formája lehet. Első esetben az egyénnek semmilyen társadalombiztosítási kapcsolata

---

¹ Jelen tanulmány a 'biztosítás' kategóriáját a 'társadalombiztosítás' szinonimájaként kezeli.

nincs, így önkéntes döntésével csatlakozik a rendszerhez, és így a biztosítástörténetében mutatkozó 'foghíjak' pótlásra kerülnek. A második esetben az egyén ugyan rendelkezik biztosítással, de az mégsem nyújt számára megfelelő ellátást, így egyéni döntése nyomán többlet hozzájárulásokat teljesít annak érdekében, hogy a kapott ellátások fedezzék igényeit.

2. Önkéntes biztosítás a magyar társadalombiztosítás rendszerében

Az önkéntes biztosítás lehetőségét a Tbj.² 34-35. §-sai szabályozzák oly módon, hogy a törvény csak a biztosítással nem rendelkező személyek számára teszi lehetővé a megállapodás alapján történő jogszerzést társadalombiztosítási ellátásokra.

Nyugellátásra jogosító szolgálati idő és nyugdíjalapot képező jövedelem szerzése céljából megállapodást köthet az a belföldi nagykorú személy, aki nem sajátjogú nyugdíjas, és aki a Tbj. 5. § és a 13. §-okban említett biztosítási kötelezettséggel járó jogviszonyban nem áll, illetőleg akire a biztosítás a Tbj. 11. §-a szerint nem terjed ki és akinek biztosítása szünetel. Ilyen esetben a szerződő fél 33,5 % nyugdíjbiztosítási és nyugdíjjárulék – magánnyugdíjpénztári tagság esetében a kötelező tagdíj mértékével csökkentett összeg – fizetését vállalja. A járulékfizetés alapja a megállapodást kötő személy által megjelölt jövedelem, legfeljebb azonban a megállapodás megkötésekor érvényes járulékfizetési felső határ napi összegének figyelembevételével a naptári hónapokra számított összeg, de legalább a megállapodás megkötése napján érvényes minimálbér összege. Amennyiben a megállapodást a minimálbér, vagy a járulékfizetési felső határ összegének figyelembevételével kötik meg, annak változása esetén a megállapodás alapján fizetendő nyugdíjbiztosítási és nyugdíjjárulékot, a változást követő hónap 12. napjáig kell a módosított összeg alapján megfizetni. Így kell eljárni akkor is, ha a megállapodást kötő személy az általa megjelölt jövedelmét módosítja. Ha a megállapodást kötő személy, kedvezményezett javára kötött megállapodás esetén a kedvezményezett, a megállapodás időtartama alatt biztosítási kötelezettséggel járó jogviszonyban áll, a megállapodás alapján történő járulékfizetési kötelezettség szünetel.

Szolgálati idő szerzése érdekében megállapodást köthet az a nagykorú személy, aki felsőoktatási intézményben nappali rendszerű oktatás keretében folytatott tanulmányoknak a Tny. 41. §-a szerint figyelembe vehető idejét (ideértve a doktorandusz-képzést is), vagy a

---

² 1997. évi LXXX. törvény a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről

társadalombiztosítási öregségi teljes nyugdíjhoz hiányzó szolgálati idejét³ (legfeljebb azonban öt naptári évet) kívánja szolgálati időként elismertetni. Ilyen esetben a szerződő fél 33,5 % nyugdíjbiztosítási és nyugdíjjárulék – magánnyugdíjpénztári tagság esetében a kötelező tagdíj mértékével csökkentett összeg – fizetését vállalja. A járulékfizetés alapja a szolgálati időként elismerhető időszak naptári napjainak és a megállapodás megkötése napján érvényes minimálbér harmincad részének szorzata, mely a minimálbér változásával módosul. A nyugdíjigény elbírálása tárgyában hozott első fokú határozat elleni jogorvoslatra meghatározott idő lejártáig kezdeményezhető és a nyugdíjbiztosítási és nyugdíjjárulékot a megállapodás megkötését követő tizenöt napon belül egy összegben kell megfizetni.

Ugyancsak **szolgálati idő szerzése érdekében megállapodás köthető** a megállapodás megkötése napján érvényes gyermekgondozási segély összege alapján, a Tbj 19. § (2) bekezdésében meghatározott 9,5 % nyugdíjjárulék (magánnyugdíjpénztári tagság esetében 1,5 %) megfizetésével az 1998. évre, a gyermekgondozási segély idejével megegyező otthoni gondozás idejére, valamint arra az időtartamra, amelyre a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény alapján a gyermekgondozási segély nem jár. Előbbi esetben a járulékfizetést a megállapodás megkötése napján érvényes járulékmértékek figyelembevételével, a megállapodás megkötését követő 30 napon belül egy összegben kell teljesíteni, míg az utóbbi esetben, ha változik a gyermekgondozási segély összege, vagy a nyugdíjjárulék mértéke, a megállapodás alapján fizetendő nyugdíjjárulékot a változást követő hónap 12. napjáig kell a módosított összeg alapján megfizetni.

A saját, valamint a vele együtt élő gyermeke egészségügyi szolgáltatásának biztosítására a Tbj. szerint nem biztosított és egészségügyi szolgáltatásra egyéb jogcímen sem jogosult természetes személy is megállapodást köthet. Ilyen esetben a fizetendő járulék mértéke nagykorú állampolgár esetén a minimálbér 50 %-a, azaz 35.750,- Ft., 18 évesnél fiatalabb gyermek esetén a minimálbér 30 %-a, azaz 23.833,- Ft.

A Magyar Köztársaság területén oktatási intézményben nappali rendszerű oktatás keretében tanulmányokat folytató külföldi állampolgár egészségügyi szolgáltatására a minimálbér 30 %-a, azaz 23.833,- Ft havi összegű egészségbiztosítási járulék megfizetésének vállalása esetén köthet megállapodást.

---

³ Az öregségi nyugdíjhoz hiányzó szolgálati időn a jogszabály a Tny. 7. § (1) bekezdésében meghatározott húsz év szolgálati időt, illetőleg a társadalombiztosítási öregségi nyugdíjhoz a Tny. 18. § (1) bekezdése szerinti húsz év szolgálati időt, vagy - az igénylőre irányadó öregségi nyugdíjkorhatár 1997. december 31-e utáni betöltése esetén - az öregségi résznyugdíjhoz a Tny. 7. § (3) bekezdésének b) pontjában, illetőleg a Tny. 18. § (2) bekezdésében előírt tizenöt év szolgálati időt érti.

A nyugellátásra jogosító szolgálati idő és nyugdíjalapot képező jövedelem, illetőleg a szolgálati idő, valamint az egészségügyi szolgáltatás szerzése érdekében kötött megállapodást a kedvezményezett személy javára a járulékfizetés átvállalásával más személy vagy szerv is megkötheti. A megállapodások alapján fizetendő járulékokat magyar törvényes pénznemben és a megállapodás megkötése utáni mértékváltozások figyelembevételével kell megállapítani és megfizetni.

A megállapodásnak tartalmaznia kell a szerződő felek megnevezését, címét, valamint a megállapodást kötő személynek, illetőleg a kedvezményezettnek a nyilvántartásra, adatszolgáltatásra vonatkozó rendelkezések szerinti adatait, a fizetendő járulék alapját vagy összegét, a szerződés keltét, s ha a járulékfizetési kötelezettség (a szerződés hatálya) ettől eltér, ennek időpontját. Az egészségügyi szolgáltatásra megállapodás csak a megállapodás megkötését követő hónap első napjától kezdődő hatállyal, az első hónapra esedékes járulék egyidejű befizetése mellett köthető. Ezt követően a járulékot havonta előre, a tárgyhónapot közvetlenül megelőző hónap 12. napjáig kell megfizetni. A befizetés elmulasztása a megállapodás megszűnését vonja maga után. Az egészségügyi szolgáltatásra való jogosultság a megállapodás megszűnéséig áll fenn. A megállapodás alapján megszerzett jogosultságra – ha a Tbj. másként nem rendelkezik – a Tny.⁴, illetve az Eb. tv.⁵ rendelkezéseit kell alkalmazni. Fontos eltérés, hogy az egészségügyi szolgáltatás megszerzésére megkötött megállapodás alapján egészségügyi szolgáltatás – a sürgősségi ellátás kivételével – a megállapodás megkötését követő hatodik hónap első napjától jár, kivéve, ha a megállapodás megkötésével egyidejűleg az előírt járulék befizetése visszamenőleg hat hónapra megtörtént. Az utóbbi esetben az egészségügyi szolgáltatás a megállapodás megkötését követő hónap első napjától jár. A megállapodás alapján egészségügyi szolgáltatásra jogosult külföldi részére az igazolást a vele megállapodást kötő igazgatási szerv adja ki.

3. Összegzés

A fentiekben vázlatosan bemutattam a társadalombiztosítási ellátások igénybevételére köthető megállapodásokra vonatkozó speciális szabályokat. Bár a törvény csak a biztosítási jogviszonnyal nem rendelkező személyek számára teszi lehetővé a társadalombiztosításba való önkéntes bekapcsolódását, de a kiegészítő szolgáltatásokat igénybe venni kívánó egyéneknek az öngondoskodási intézmények kínálnak alternatívát. Mindenképp le kell

---

⁴ 1997. évi LXXXI. törvény a társadalombiztosítási nyugellátásról

⁵ 1997. évi LXXXIII. törvény a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól

szögezmem, hogy az önkéntes társadalombiztosítási megállapodás mind az államnak, mind pedig az egyénnek igen előnyös. A szerződő magánszemély a mindenkori állami garancia mellett egy viszonylag olcsó konstrukció mellett 'vásárolhat' jogosultságokat magának, míg az állam a közvetlenül hozzá befolyó járulékbévételekből közvetlenül, a piaci szereplők bevonása nélkül tudja kiadásait finanszírozni.